

Vážení přátelé dovolujeme si Vás upozornit, že vyšel první svazek uvedené edice: Vědci, vynálezci a podnikatelé v českých zemích

Prioritou EU pro období 2014 až 2020 jsou inovace, mající přispět k podpoře konkurenceschopnosti zemí EU v globalizovaném světě. Je zřejmé, že naplnění tohoto cíle je možné zajistit pouze iniciativními lidmi zaměřenými na přírodovědné obory, vědu a techniku. Proto ČMSA připravila projekt, jejímž cílem je posílit zájem mladých lidí o technická povolání. Projekt spočívá ve vydání a šíření knižnice s názvem „Vědci, vynálezci a podnikatelé v českých zemích“, kde budou v několika svazcích popsány životní osudy významných osobností, které výsledky své práce se prosadily v evropském i světovém měřítku.

Příklady osobností, by měly inspirovat mladé lidi, podpořit zájem mládeže na základních a středních školách o vědecké bádání, o přírodovědné obory a techniku vůbec. Záměrem je pozitivně ovlivnit co největší počet těch schopných a nadaných mladých lidí a vzbudit v nich zájem o tvůrčí činnost. Potřeba ovlivňovat mládež v tomto smyslu je objektivní a objevuje se v celé řadě oficiálních dokumentů. Příklady úspěšných osobností naší historie v oblasti vědy a techniky dokumentují, že při houževnaté a cílevědomé činnosti lze i ze skromných počátků dosáhnout i v našich podmínkách úspěchů na evropské i světové scéně. Při vhodné interpretaci přispěje projekt i k posílení národního sebevědomí našich lidí.

Projekt realizuje ediční rada složená ze zkušených a erudovaných osobností ve spolupráci s nakladatelstvím Jonathan Livingston. V prosinci 2016 vyšel první svazek a v roce 2017 vyjdou další 4 svazky. Vyzýváme všechny naše spolupracovníky, aby se podíleli na šíření těchto svazků mezi naší mládeží. Jednotlivé svazky mohou být např. vhodnou odměnou vítězům odborných soutěží.

Předmluva

Příběhy v tomto svazku knižnice *Vědci, vynálezci a podnikatelé v českých zemích* mají sice odlišná místa děje, společná je však historická epocha, v nichž se odehrávají.

Velké společenské, politické a hospodářské změny ukládáme do své paměti s přívlastkem *revoluční*. Je mezi nimi i jedna, kterou nevedli politici nebo generálové, ale fyzici, technici, vynálezci a podnikatelé. Louis Auguste Blanqui (1805–1881), legendární osobnost francouzského radikalismu, ji nazval *průmyslová revoluce*. Výstižně tím přirovnal význam hospodářského a společenského vývoje v Anglii po roce 1780 s politickými změnami vyvolané Velkou francouzskou revolucí (1789–1799).

Časem se ukázalo, že bude účelné rozlišovat dokonce několik průmyslových revolucí. Ta první je spojována s přechodem od ruční výroby v manufakturách ke strojní velkovýrobě. Podle některých historiků začala vynálezem mechanického tkacího stavu (1784). Symbolem velkých změn toho období je parní stroj. K dalšímu mimořádnému zrychlení industrializace došlo v druhé polovině devatenáctého století díky elektrifikaci a vzniku montážních linek. Třetí průmyslová revoluce (zhruba od roku 1970) je vlastně evolucí – postupným vývojem charakterizovaným pojmy automatizace, mikroelektronika, informační technologie, programovatelné logické automaty pro řízení strojů nebo výrobních linek. Čtvrtou revoluci, které jsme očitými svědky, odstartovalo rozšíření internetu do všech oblastí našeho života. Jejím produktem by mohla být další *spotřební inteligentní zařízení* nebo dokonce celé *chytré továrny*.

Průmyslové revoluce s sebou přinášejí podstatné změny v hospodářském i sociálním životě společnosti. V českých zemích nejdříve výrazně vzrostla produktivita práce v textilním průmyslu, potom došlo k rozmachu strojírenství pro rychle se rozvíjející potravinářský, zejména cukrovarnický průmysl. Uplatnění vědeckých objevů a technických vynálezů konce devatenáctého století a prvních desetiletí století dvacátého si vyžádalo zakládání nových průmyslových podniků vyrábějících zařízení pro elektrárny, těžký i spotřební průmysl, železniční a automobilovou dopravu. A bohužel také zbraně.

Po roce 1918 se na československém území nacházelo kolem 70 % průmyslové výroby celého bývalého Rakouska-Uherska. Důkazem, že jsme tato příznivá východiska hospodářského rozvoje v samostatném státě neprohospodařili, je statistický údaj z roku 1934, podle něhož bylo

Československo desátou průmyslově nejvyspělejší zemí světa. Zásahu na tom mají i hrdinové pěti příběhů tohoto svazku knižnice *Vědci, vynálezci a podnikatelé v českých zemích* – Emil Škoda (1839–1900), František Křižík (1847–1941), Emil Kolben (1862–1943), Václav Klement (1868–1938) a Tomáš Baťa (1876–1932).

Životní poslání plnili sice ve stejném historickém období, ale za nerovných podmínek. Společné měli jen výjimečné podnikatelské schopnosti, mimořádnou píli a jasný cíl. Emil Škoda přišel na svět v dobře situovaném intelektuálním prostředí, ostatní měli štěstí, že jejich touhu po vzdělání chápala a podle svých možností podporovala rodina nebo blízcí příbuzní.

Nejvládnější byl osud ke Křižíkovi, kterému dopřál 94 let. Tomáš Baťa musel své představy uskutečnit podstatně rychleji, zahynul tragicky v pouhých 56 letech. Vysokou školu absolvovali Emil Škoda a Emil Kolben, další tři vynikli i bez teoretických znalostí – díky obdivuhodné invenci a vrozenému talentu rozpoznat trendy technického vývoje. Tónení ostatně v dějinách druhé průmyslové revoluce nic neobvyklého; vzpomeňme třeba na Thomase Alvu Edisona.

Do podnikatelských aktivit hrdinů (nebo jejich pokračovatelů), s nimiž se čtenář v tomto svazku seznámí, zasáhly obě světové války dvacátého století. Škodovka se stala největší zbrojovkou monarchie, vzrostla výroba vojenských vozidel, z Baťových závodů bylo v roce 1917 expedováno denně až deset tisíc párů bot. Stejně dobře prosperovaly závody založené Škodou, Křižíkem, Kolbenem, Klementem a Baťou i za druhé světové války. O tom, co se v nich bude vyrábět, však tehdy rozhodovali jiní. Křižík žil už dvě desítky let v ústraní, Emil Kolben se stal obětí nacistického antisemitismu.

Přírodě nezáleží na tom, komu a jak se podaří odhalit její tajemství. S lidmi je to ale jiné. Ti by si měli osudy svých talentovaných předků občas připomenout a svědectví o jejich činech předat dalším generacím. A právě to je jedním z cílů knižnice příběhů o českých vědcích, vynálezcích a podnikatelích.

Ivo Kraus